

ПОНЯТТЯ ТА ДЖЕРЕЛА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО ВИБОРЧІ СПОРИ

Стаття 5 Конституції України визначає Україну як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну, правову державу [1]. Курс на активну інтеграцію України у міжнародні та, зокрема, європейські міждержавні структури, що передбачає набуття у перспективі статусу держави-члена Європейського Союзу, вимагає врахування відповідними державними органами у їхній нормотворчій та правозастосовній діяльності загальновизнаних стандартів, на яких базуються правові системи країн усталеної демократії [2].

Традиційно стандартом вважається еталон, шаблон, норматив, з характеристиками, властивостями або критеріями здійснення якого узгоджується діяльність чи підсумковий результат такої діяльності. У широкому аспекті міжнародних (європейських) стандартів виборів фахівці розглядають більш вузьку тематику стандартів оскарження рішень, дій або бездіяльності, які порушують виборче законодавство, та вирішення справ про виборчі спори. На наш погляд, причина застосування такого підходу обумовлена відсутністю єдиного джерела чи невеликої за обсягом групи однорідних джерел таких стандартів. Вимоги, які визначають основні принципи, засади, порядок оскарження порушень виборчого законодавства та вирішення таких справ розміщені у правових актах, документах та рішеннях відповідних органів, які традиційно вважають джерелами стандартів виборів.

Функціонування юридичних механізмів ефективного розгляду виборчими комісіями та адміністративними судами скарг і позовних заяв у спорах, які стосуються реалізації виборчих прав, є однією із найбільш вагомих гарантій вільних та справедливих виборів. Тому удосконалення адміністративного процесуального законодавства України з урахуванням усталених європейських стандартів з метою забезпечення більш ефективного захисту прав, свобод та інтересів суб'єктів виборчого процесу у судовому та позасудовому порядку

сприятиме виконанню державою її зобов'язань щодо організації та проведення вільних та справедливих виборів.

Вважаємо, що європейськими стандартами оскарження порушень виборчого законодавства та вирішення справ про виборчі спори є правові принципи, вимоги, норми, що мають обов'язкову юридичну силу або рекомендаційний характер, які закріплені у міжнародних договорах, визнані міжнародними (європейськими) організаціями, сформульовані у рішеннях європейських юрисдикційних органів. Ці стандарти є результатом систематизації та узагальнення набутого досвіду держав, міжнародних організацій, юрисдикційних органів щодо здійснення нормотворчої та правозастосовної діяльності у визначенні засад, оптимальних форм, порядку розгляду й вирішення справ, пов'язаних з організацією та проведенням виборів, з метою якнайповнішої реалізації та ефективного захисту прав, свобод та інтересів учасників виборів.

Джерелами європейських стандартів оскарження порушень законодавства про вибори та вирішення справ про виборчі спори є:

- 1) нормативно правові-акти, які мають обов'язкову юридичну силу;
- 2) правові акти, документи рекомендаційного характеру, прийняті міжнародними (європейськими) організаціями;
- 3) рішення європейських юрисдикційних органів.

Так, до нормативно-правових актів обов'язкової юридичної сили ми відносимо Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод. Згідно з частиною 1 статті 9 Конституції України ця Конвенція є частиною національного законодавства України, згода на її обов'язковість надана Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР, а відтак має обов'язкову юридичну силу [1].

Розглядаючи правові акти, документи рекомендаційного характеру, прийняті європейськими організаціями, як джерела європейських стандартів оскарження порушень законодавства про вибори та вирішення справ про виборчі спори, передовсім вкажемо на документи органів Ради Європи. Зокрема, Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) проводить

дослідження, готує висновки, проекти рекомендацій, законів та міжнародних договорів, у тому числі на запит органів Ради Європи. Правові висновки, позиції, представлені у цих документах, не мають обов'язкової юридичної сили, однак у них систематизовано та узагальнено накопичений досвід держав у здійсненні ними нормотворення та правозастосування у визначенні засад, оптимальних форм, порядку реалізації відповідної діяльності. Тому правові рекомендації Венеціанської комісії визнаються державами як усталені стандарти такої діяльності та її результатів. Врахування та застосування Європейським судом з прав людини правових рекомендацій Венеціанської комісії також підтверджує правильність віднесення цих рекомендацій до категорії європейських стандартів. Відзначимо такі документи Венеціанської комісії, як Кодекс належної практики у виборчих справах, Доповідь про виборче законодавство та виборчу адміністрацію в Європі, Європейський виборчий доробок, Доповідь з питань скасування результатів виборів. До джерел стандартів, які мають рекомендаційний характер, слід віднести й деякі акти Організації з безпеки та співробітництва в Європі, у тому числі Документ Копенгагенської Наради Конференції щодо людського виміру 1990 року.

До джерел європейських стандартів вирішення справ про виборчі спори ми відносимо й рішення відповідних юрисдикційних органів. Частина 1 статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що держави-члени Ради Європи зобов'язуються виконувати остаточні рішення Європейського суду з прав людини в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. Згідно з частиною 1 статті 32 зазначеної Конвенції, юрисдикція цього Суду поширюється на всі питання тлумачення і застосування цієї Конвенції та протоколів до неї, подані йому на розгляд [3]. Отже, правові висновки Європейського суду з прав людини є обов'язковими для держави тоді, коли відповідна держава є стороною у справі, яка розглядалась Судом. Практика розгляду Європейським судом з прав людини справ про порушення зазначеної Конвенції та протоколів до неї містить значний за обсягом масив визнаних стандартів та критеріїв, яким мають відповідати національне

законодавство у сфері оскарження рішень, дій або бездіяльності, які порушують виборче законодавство, та розгляду справ про виборчі спори.

Попри різну правову природу наведених вище джерел європейських стандартів (обов'язкова юридична сила або рекомендаційний характер), різний статус органів, які приймають чи затверджують відповідні правові акти, документи чи рішення, усі стандарти тісно пов'язані між собою. Так, Венеціанська комісія формулює ці стандарти, виходячи зі змісту положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях здійснює тлумачення відповідних конвенційних положень, чим створює правові еталони, яким має відповідати нормотворча і правозастосовна практика у державах-членах Ради Європи.

Список використаних джерел:

1. Голос України, 1996, 07, 13.07.96 № 128.
2. Спільна заява 16-го саміту ЄС-Україна (*16th EU-Ukraine Summit: Joint Statement*) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/135667.pdf
3. Відомості Верховної Ради України, 1997, № 40, ст. 263.